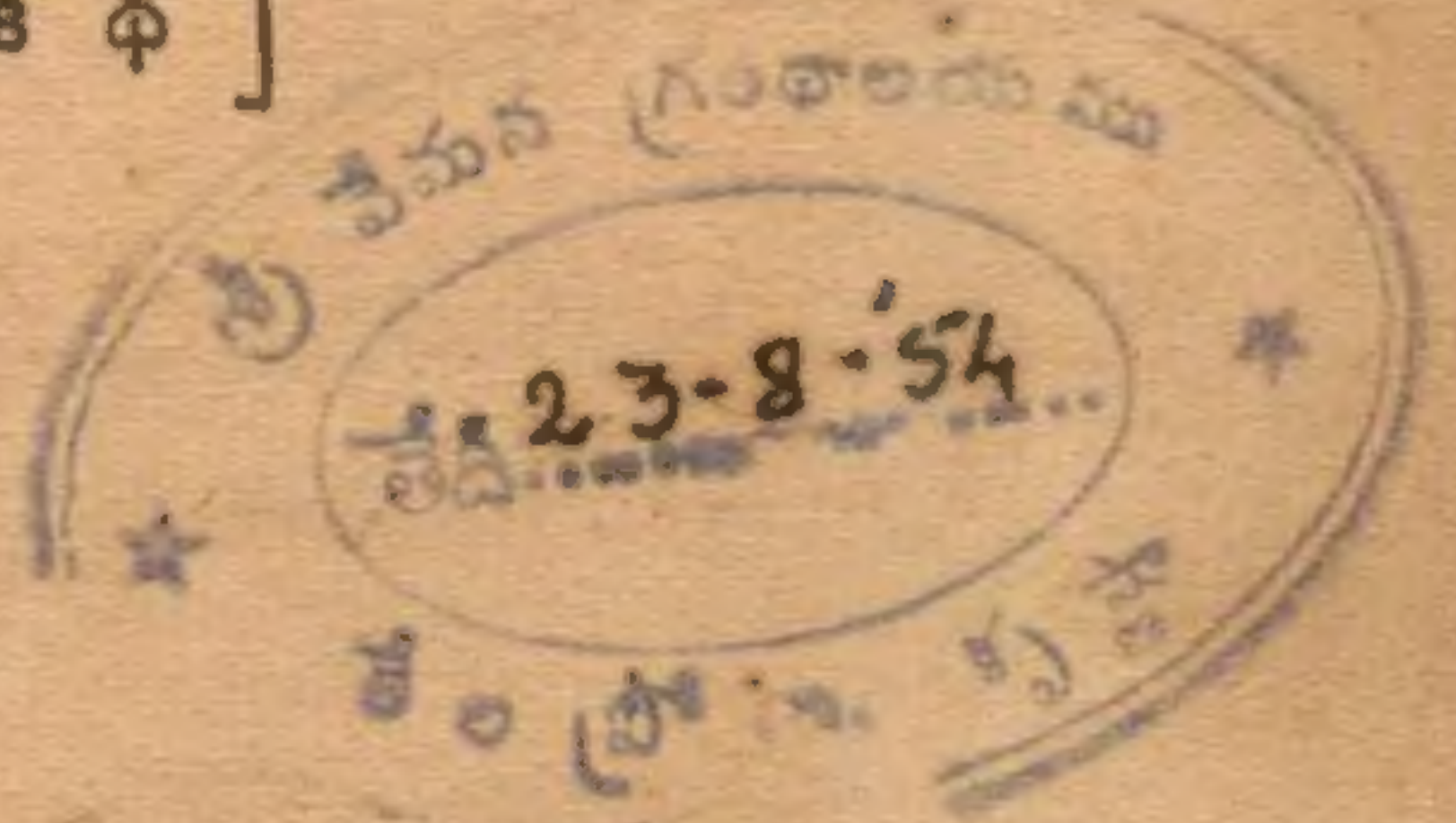

రూపాన్విలక్ష్మిబాయి

[బుర్రకథ]

రచన:

లిక్ష్మికాంతమోహన్

విశాలాంధ్ర ప్రచురణాలయం

విజయవాడ

ప్రచురణ నెం. 56

VII

ప్రథమ ముద్రణ
జనవరి '54

వెల : 0-4-0

సాహితీ సెన్, విజయవాడ -2

1
సీలె

భారతదేశపు - బంగరుభూమిని - వీరులపుట్టిలు
మరాటివారీ - రాష్ట్రమున్నదది - మణిపూసనజెల్లు
శివాజి మొదలగు - శూరులకయ్యది - జన్మభూమియండి
సవాలుజేసే - శత్రులదరిమిన - చోటది మొకటండి

వ॥ అలాంటి రాష్ట్రంలో బిగూరు అనేటి సంస్థాన
వున్నది. దానికి,

బాజీరావను - పీష్వామొక్కడు - పరిపాలకుడండి
పూజనీయుడి - తండాప్రజలకు - ప్రేమపాత్రుడండి
కన్నబిడ్డలే - యనుకొని ప్రజలను - కాచుచుండువాడు
పన్నులతోడను - బాధించడుగ్గా - పాపము యీతండు

వ॥ అయితే అతని పరిపాలన యింకా యెలా వుంది ?

సరదారులు జా - గీర్దారులు మరి - గిరిదారులెయండి
వైరిజాడలను - కనిపెట్టెడు యా - వీరభటులనిండి
కవులుగాయకులు - శిల్పులుమున్నగు - కళాకారులండి
అవి యివియని పే - రొకనుట యెందులకు - వేవిధములనుండి
కరువుకాటకా - లేమియులేకను - కాంతులచ్చటిన
పరులై నను వ - హ్యరెయనగ తన - రారుచుండె చాల

వ। ఆ బిఱూరు రాజ్యంలోని నొక గ్రామంలో

మోరోపంతను - వాడున్నాడూ - నురాతి బ్రాహ్మణుడు
పోరునువైరము - లేకయందరితో - బాగ మెలగువాడు
సత్యవాది స - స్మార్గవర్తనుడు - సదమల హృదయుండు
నిత్యశ్రామికుడు - పేదరైతుగా - నవ్వుమోమువాడు
భారదేహుడతి - బలసంపన్నుడు - పంతు వీరవరుడు
పోరయుద్ధమున - వైరిమూకలను - పారద్రోలగలడు

వ॥ ఆ మోరోపంతుకి,

సుగుణశీల సౌం - దర్యరాశియును - శాంతచిత్తురాలు
భగీరథీ బా - యనబడుచుండెడు - పడతియె యిల్లాలు
చీటికిమాటికి - చిరబురలాడుచు - చీదరించుకొనదు
వాటికివీటికి - అడిగికడిగి పలు - మాటల తాననదు

వ। ఆ దంపతులకు,

యెంఱకాలముకు - సంతలేదుగా	॥తం॥
సంతులేకనే - చింతనొందిరీ	”
పాడుకాపురము - బిడ్డలులేనిదె	”
మోడుబ్రతుకు యీ - పాడుజీవనము	”
నలుగురు నోళ్ళను - నొక్కుకొందురూ	”
కలిగినవారికి - తమనుచూడగా - తేలికయానయ్యూ	”

వ॥ అని యా భార్యాభర్తలు విచారించుచుండ
కొన్నాళ్ళకి,

పున్నమచంద్రుని - పోలియుండు నొక - పుత్రిక జనియించె
కన్నవారి యా - నందంబెట్టిదొ - యెన్నతరమ మనకు

యెన్నోముద్దుల - గురిపించిరి యా - చిన్నిపాపపైన
 అన్నపానముల - మరచిపోయిరా - కన్నెపాపజూడ
 ఇరుగుపొరుగు ము - త్తయిదువలందర - నరిగితోడితెచ్చి
 అరుగరాసి గం - ధమ్ముదీసి య - వ్వారి కింతపూసి
 వేడుకగానూ - జరుపుకొనిరిగా - నాడాదంపతులు

వ|| కాని, కాలం ఎప్పుడూ మోకేతీరుగా వుంటుందా ?
 రుణాలపాత్రై వారి ఆస్తి పోయింది. ఇక వారిస్థితి యెలా
 వున్నది ?

అన్నాయని పని - లేనిచెపిల్చెడి - నిన్నటి చుట్టముకు
 కన్నెత్తియు యీ - బంధువుజూడగ - యెన్నోపనులు తనకు
 అమ్మలక్కలిక - పలుకరించరా - యమ్మనిపుడు వారు
 నిమ్మకు నీరూ - యెత్తిసరీతిగ - నాడుచూడబోరు
 పసిపాపకు పా - లివ్వగతల్లికి - పాలులేమిజేసి
 ముసిముసినవ్వులు - మొలకబోసెడి - పసిగందునుజూసి
 మిసమిసపెరిగే - చిన్నపాప యే - కసిగందుటవలన
 వ్యసనముతో బహు - కృషించె నపుడా - నిసుగుతల్లి చాల

వ|| అలా వుండిగూడా యేదోవిధాన ఆ బాలను
 పాకుతున్నారు. లక్ష్మీబాయి అని పేరుపెట్టారు. కొన్నాళ్ళకి
 ఆమెకి ఐదేళ్ళువచ్చినాయి. మొకనాడు బాజీరావు యీ
 గ్రామము రావటమూ, లక్ష్మీబాయిని చూడటమూ, తట
 స్థించింది. యెలాంటి సమయంలో నంటే,

పున్నామా చంద్రుని బింబంపూ ముఖమూ - బాలచాల
 చిన్నారీ పొన్నారీ చిట్టిపాపండి - చిలిపీబాల
 కిలాకిలా లాడుతూ గెంతుచూనుండే - కన్నెపాప
 కలకల నాదంతో గోలచేస్తూందీ - చిన్నిపాప
 కళకళలాడూతూ కాంతులిరజమ్మా - లక్ష్మీబాయి
 గలగల చిరుగజ్జెల్ ఘల్లూమంటూ - లక్ష్మీబాయి

ప|| అలా ఆడుకొనే సమయంలో బాజీరావు చూశాడు.
 ఆమె అపూర్వ సౌందర్యానికి ఆశ్చర్యపోయాడు. తనకి సంతానం
 లేనందువల్ల ఆమెని పెంచుకోవాలనుకొన్నాడు. 'మోరో
 పంతుని పిలిచి అడిగి, అందుకు వొప్పించాడు. ఆమె తల్లి
 దండ్రుల్తోసహా రాచనగరుకి అందర్నీ తీసికొని పోయాడు.
 లక్ష్మీబాయికి తోడుగా నానాసాహెబ్, తాంతియాతోపే
 అనే మరియిద్దర్నిగూడా పెంచుతున్నాడు. 'అయితే యీ
 ముగ్గురూ ఏమేమి ఆటలాడు తున్నారు?

మేరుపువలెను పరు - గెత్తు గుర్రముల - మూటినెక్కితాము
 వురవడితో బల్ - పరవడిజేయుచు - అలసిపోకతాము
 శరవాలము గిర - గిరగిరదిప్పుచు - గర్జించుచునుండి
 వైరి శిరముతెగ - నరుకయెట్టులో - వారునేర్చిరండి

ప|| అంతేగాక,

సామువిద్యల తామునేర్చిరి
 బాణవిద్యల బాగనేర్చిరి
 కొండలెక్కియు కిందదూకుట

వాగులన్నియు వేగదాటుట

యెత్తుమీదకు యెగిరిగెంతుట

విద్దెలన్నిటి వారు నేర్చాయా -	భాళానిభాయా
అద్దిరా మన బాలవీరూలూ	”
ముద్దు బిడ్డలు ముగ్గురేనండీ	”
పెద్దలైతే యెంతజేస్తారో	”
యేడుయేండ్లా బాలలక్ష్మీబాయ్	”
నేడు మిత్రుల మించి పోయిందీ	”
పాలుగారే బాలలక్ష్మీబాయ్	”
కాలు ఆగదె క తిబటంగా	”
చిలిపితనముల చిన్నిపాపండీ	”
గెలుపు తనదే గుర్రమెక్కంగా	”

వ॥ అలాంటి ఆటలు ఆడుకుంటున్నారు. అది అలా వుండంగా, మన దేశానికి వ్యాపారంకోసం వచ్చి పుట్టినీ చట్టినీ, గుడినీ, గుళ్ళో లింగాన్నీ మింగుతూన్న తెల్లవాడు యీబిరూరు రాజ్యాన్ని గూడా మింగుదామని, వొకనాడు తన యేజెంటును బాజీరావువద్దకి పంపించాడు. అప్పుడా తెల్లయేజెంటు యెలా కపటనాటక మాడుతున్నాడంటే,

సలాముమీకూ - సలాములివిగో - సలాము ప్రభులండి
ఆలకించుడీ - నేను చెప్పనది - యేలిన దొరలండి
దయజూడండీ - మమ్ములబాబూ - ధర్మాత్ములు మీరు
చేయుడి మాకొక - సాయము తమరే - చేయంగలవారు
మీరాజ్యంబున - వ్యాపారానికి - మాకిచ్చండి చోటు
పరమభక్తితో - కప్పములిస్తుము - బాబురాదులోటు

వ॥ అంతేగాక,

మీ మట్టూ శత్రూవులూ

॥సై॥

మింగగ మీరాజ్యంబునూ

,,

చేయుచు కుట్రల నెన్నిటో

,,

సమయముకై జూస్తున్నారూ

॥భ॥

కనుకను వినుడో ప్రభువులూ

॥సై॥

కొట్టగ విరోధిగుంపులూ

,,

మీదుకోటలో వెంటనే

,,

మా పై స్యమ్ముల నుంచండి

॥భ॥

వ॥ అని తెల్ల వాడు లాలించగా నిజమేననినమ్మి ఆరెండు
కోర్కెలకీ వొప్పుకున్నాడు. తర్వాత యేంజరుగుతున్నదంటే,
మోరోపంతుకొక దిగులుపట్టుకొన్నది. యేమిటంటే,

యేడేళ్ళయినా - నిండనిలక్ష్మీకి - యీదుముదిరెననుచు
నేడు వూరుకొ - న్నామయామెకిక - రాదుమగండనుచు
పరుగుపరుగునా - పురోహితునిగా - పిలుచుకొచ్చినాడు
వారవర్జముల - చూసిప్రయాణము - వడిగాచేశాడు
మారుమూలలను - మరిమరివెదికిన - వరుడెకానరాదు
వీరలక్ష్మీకీ - యీదూజోదూ - అయినమంచివరుడు

వ॥ ఆఖరికి తిరిగితిరిగి ఝాన్సీ నగరాన్నియేలే గంగా
ధరరావుకి యివ్వటానికి నిశ్చయించుకొచ్చి, పెళ్ళిప్రయత్నాలు
యెలా చేస్తున్నాడు?

తో హ ర :

యెందరినో నా - కరుల చాకరుల

నందును పిలిపించి

పందిరిపాకల - వేయించెను బహు

తోందర గలిగించి

అచ్చవైన మా - రేడు మామిడుల

తెచ్చినాడు తాను

పచ్చవైన తో - రణముల గట్టెను

మెచ్చిరి అంతాను

అలుకులు ముగ్గులు - వాటికివీటికి

చలబిల వేయించె

నలుగులు తలంట్ల - తోటి లక్ష్మీనిక

నలిపి వేసినారె

మాటలు కేకలు - పరుగులు మరుగులు

మాటిమాటికండి

పాటలు పదముల - తోడముగిసెనొక

నాటికి పనియండి

వ॥ అంత నొక శుభలగ్నాన,

తో హ ర :

గొణగొణద్విజులే - శ్లోకములెన్నిటా

గణగణ చదువంగ

రణగొణ మద్దెల - భాకా రాంధోల్

భణారిల్లుచుండ

ముద్దుబాలమన లక్ష్మీబాయి

మురిసిపోవుచుండ

ముద్దుగ యంతట - మూడుముళ్ళపని

ముగియించిరిబాగ

వ॥ పెళ్ళి అయినాక గంగాధరరావు తనభార్య లక్ష్మీ
బాయిని తీసుకొని ఝాన్సీకి వెళ్ళిపోయినాడు.

తర్వాత బాజీరావుకొక తీరని నష్టంవచ్చింది. యేమిటంటే
అతనికి పిల్లలేక దత్తుచేసికొన్నాడు గదా?

పెద్దతనమ్మా - వచ్చినాదిగా - బాజీరావునకు

గద్దెనెక్కగా - అర్హులుయెవరో - గమనించగవలెను

తన తర్వాత - రాజ్యమ్మునకూ - తగినవ్యక్తి యెవరు?

నానాసాహెబు - అన్నివిధమ్ముల - నర్హుండనుకొనెను

కాని కోటలో - వున్న తెల్లదొర - కుట్రబన్నినాడు

పనికిరాడు నా - నా సాహెబూ - పరిపాలనకనెను

అదివిన్నాడూ - బాజీరావు - హరిహరియన్నాడు

తదాదిగ - బాజీరావు యెతాన్ - దిగులువేసుకొనెను

తాతలనాటీ - బిరూరుకోటకి - తీరెను రుణమంటు

పాతకాలపూ - వైభవమంతా - పాడైనదియంటు

యెంతో దిగులుతో - మంచముబట్టెను - అంతటబాజీరావ్

వ॥ అస లిదంతా యెందుకు జరిగిందంటే, కోటలో
తెల్లవాడి పైన్యాన్ని ప్రవేశపెట్టినాక, క్రమక్రమంగా అధి
కారమంతా వాడే చేజిక్కించుకొన్నాడు. అందువల్ల, మనో
వ్యాధితో మంచమెక్కిన బాజీరావు మౌనాడు యిక తాను
బతకనని నిశ్చయించుకొని, నానాసాహెబునీ, తాంతియా

తోపేని పిలిచి దగ్గర కూర్చుండబెట్టుకొని తన ఆఖరిమాటలు చెపుతున్నాడు :

ಪಾಟ

బిడ్డలార దేశభారంబంత మీదే
నొడ్డి ప్రాణములను విముక్తిజేయా

క్రూరమైన యీ కుంపిణిమూకలు
దూరి మనదు యింట దోపిడిచేస్తున్నయ్

సమ్మవద్దు సుమ్మీ నరహంతకులను
అమ్మవద్దు సుమ్మీ అన్నపూర్ణ భారతిని ॥బి॥

ప|| అని బాజీరావు చనిపోయాడ. ఆమీద నానా, తాంత్రియాలు దేశవిముక్తికోసం కంకణం గట్టుకొన్నారు. ఇక లక్ష్మీబాయి యెలా వున్నదంటే, అప్పటి కామెకు 18 యేళ్లు వచ్చినాయి. ఒకనాడు ఆమె వొక మగబిడ్డని కన్నది. ఆనాడు ఝాన్సీలో యెలావున్నది ?

కోటయంతయును - కనులపండువుగ - కానవచ్చుచుండె
ఆటపటలతో - ఆ దినమ్మనా - ఆనందమునుండె
నీటుగాను తామ్ - ముస్తాబయ్యిరి - కోటనాసులంత
మాటలాడుచును - సవ్యతు లక్ష్మీకి - మేలు బలికిరంత

వ॥ కాని ఆనందం యెంతోకాలం వుండబోటంలేదు.

తల్లిదండ్రులా - ముద్దుమురిపెములు - చెల్లించకమునుపె
వుల్లాసంబుగ - తల్లిహృదయమే - చల్లబడకముందె
మూడుమాసములు - సిండనిశీశుచ్రా - వీడె తల్లి నంత
గోడుగోడునా - గోడుకత్తెనా - నాడులక్ష్మీయెంతో

కళకళలాడే - లక్ష్మీమోముయిక - కళలుదప్పెనండి
మిలమిలమెరిసె - మేనికాంతియే - నెలవెలబోయింది

వ॥ ఇక గంగాధరరావు యెలావున్నాడు ?

తలను నరికినా - చెట్టునీతిగా - తొలగెనతనిచాయె
ఇలను దిక్కునా - కేదియంటును - విలసింపగసాగె
వొక్కగానువొక - బిడ్డపుట్టగా - దక్కనెలేదాయె
దిక్కుమాలినా - వానినెతినని - మిక్కిలివాపోయె
మరచుదమన్నా - మరపుకురాడా - మరులుకొలుపుబిడ్డ
పొరలిపొరలి పసి - వానివలెను తాను - భోరునదుఃఖించె

వ॥ ఆ విధంగా ఆ భావ్యాబిడ్డలు విచారంలో మునిగి
వున్న సమయం కనిపెట్టి, అదివరకే బిహారుకోటలోలాగా
ర్జూన్సికోటలోకూడ వ్యాపారం వంకతో ప్రవేశించిన తెల్ల
వాడి యే జంటు మూలకాముదొర యేంచేస్తున్నాడు ?

గ్రోహపుబుద్ధితో - తెల్ల వాడురా

॥తం॥

మోసకారిరా - మానవాధముడు

”

గంగాధరునీ - కుబుంబమ్మనకు

”

కష్టకాలమే - వచ్చినతీరును - కాంచినాడు వామా

”

భలేసమయమిది - బిగబట్టాలని

”

తెల్ల సేనలను - దింపి కోటలో

”

గంగాధరునీ - కడకు వెళ్ళియును

”

దొంగ కభుర్లను - తాను జెప్పియును

”

తెల్ల సేనలకు - అయ్యేఖర్పులు - తెమ్మనియంటాడూ

”

వ॥ ఇక గంగాధర్రావు తప్పదని వొప్పుకొన్నాడు.
కాని దిగులు లోపల వుండనే వున్నది. పైగా పుత్రుడు చని
పోయాడు. అందువల్ల అతని స్థితి యెలా వుంది?

చనిపోయిన తన - చిన్ని కుమారుని - మనమున దలపోసి
తనకాధారము - తనకుమారుడే - తనకు లేమిజేసి
మనోవ్యాధితో - మంచముబట్టెను - మనరావెన్నాళ్ళో
వినువారికినీ - చూచువారికిని - గొడగొన కన్నీళ్ళు

వ॥ ఆఖరికి తాను బతకనని నిశ్చయించుకొని, దామో
దరరావు అనే బాలుని దత్తుజేసుకొని, లక్ష్మీబాయి కేం జెపు
తున్నాడు?

కుమారుడై నను - కొమరితై ననీ - దామోదరుడైయని
యేమిలోటులను - చేయవలదుగా - నీమము తప్పకని
కన్నకుమారుని - కన్నమిన్నగా - చిన్నవాని నీవు
యెన్నోవిధముల - సాకుమనుచు తా - నిన్నిజెప్పెరావు

వ॥ యింకా యేం చెపుతున్నాడు?

నిర్మలహృదయులు - మనప్రజలందరు - మర్మమెరుగ రేమి
ధర్మచింతనతో - వారినెప్పుడును - వోర్మిబాగజూపి
పరిపాలననూ - బాగుగ నేయుము - పోవుచుంటి శైలవు
ఆకీతిగనూ - చెప్పియునాతడు - అసువుల వదిలాడు

వ॥ ఎప్పుడైతే గంగాధరరావు చనిపోయాడో, అప్పుడు
సమయం చిక్కిందిరా అనుకొని కోటలోవున్న మాలాకము
దొర, ఢిల్లీలోని తన పైఅధికారికి రహస్యంబుగా బాబులురాస్తూ
న్నాడు. 'యెలాగంటే,

సలాముమీగు - సలాముదొరలూ - సలామందుకోండి
 ఆలకించుడి - నేనుచెప్పనది - యేలినదొరలండి
 కోటలోపలా - రాజుగారుగా - దాటిపోయిరండి
 నాటికోర్కెలే - నేటికిదీరెను - నామనవిని వినుడి
 తాడుతెగిన ముం - డొక్కటెకోటలో - నేడు వున్నదండి
 పాడుబడిన యీ - కోటనూమీహూ - వూడబీకరండి
 ఆలసించితే - ఆశాభంగం - అసలుకెమోసమ్ము
 చాలాత్వరగా - సేనలబంపుడి - జాకక వీసమ్ము

వ॥ ఈ సంగతి లక్ష్మీబాయికి తెలవదు. తెల్లవాడు
 నిజాయితీపరు డనుకొన్నది. భర్త గంగాధరరావు చెప్పిన రీతిగా
 పరిపాలించ వూనుకొన్నది. ఇక రేపే ఆమె పట్టాభిషేకం
 కట్టుకొంటుంది. ఇంతలో యేం జరుగుతున్నది ?

తెల్ల వారుచును - వుండగ గొల్లున - తెల్లవాడిసేనల్
 కొల్లులుగానూ - చుట్టుముట్టె మన - తల్లికోటగోడల్
 పిచ్చితల్లిమన - లక్ష్మీబాయి - ఫరంగులనుజూసె
 వచ్చిరి స్వాగత - మివ్వగ తనకని - హెచ్చుగాను మురిసె

వ॥ అలాఅనుకున్నదామె. ఆ సమయాన మాలాకాము
 దొర లక్ష్మీబాయివద్దకు వచ్చి యేమంటున్నాడు ?

సలామూరాణీ - సలాముమీహూ - సలాములివిగోండి
 ఎలావున్నరూ - సుస్తీలేకను - కులాసగున్నార ?
 కన్నకుమాగుని - భర్తనిగూడా - చిన్నతనములోన
 తన్నుకుపోయెను - పాడుదేముడి - వన్నజాలిలేక
 యేమియుండె మన - చేతయవ్వనది - భూమిపైన్నతల్లి ?
 నిమిత్తమాత్రుల - మైనమనము యిం - కేమిచేయగలము?

వ॥ అని నక్క నీతులుబలికి యింకా యేమంటున్నాడు?

పరాకులేకా - చి త్తగించుమో - వరాల మాతలి
వరాయిరాజులు - ఝాన్సీమింగగ - పొంచియుండిరండి
ఇట్టివేళలో - పరిపాలన నీ - వెట్టుల చేయుదువు?
కొట్ట శత్రువుల - పరిపాలన మా - కిమ్ము మహారాణి
కోటనుమేమూ - రక్షించుదుమూ - కల్ల గాదు వినుము
నేటినండియును - రాజ్యము గట్టిగ - నిల్పిపోరగలమ్ము

వ॥ ఆ మాటలనమ్మి పరిపాలన బాధ్యతంతా తెల్ల
వారిచేతుల్లో బెట్టింది. తండ్రి మోరోపంతు యెంత మొత్తు
కున్నావినలేదు.

అయితే తెల్ల వారు యిక పరిపాలన ఎలాచేస్తున్నారు ?

పన్నులబెంచియు - బాధిస్తారూ - ప్రజలను క్రూరముగ
కన్నామిన్నూ - గానకవారూ - కొల్ల గొట్టుతారు
తెల్ల దొరలురా - బజారునందున - తాము పోవుచుంటే
నల్ల వారు యిక - వంగిసలాములు - నాడు పెట్టకుంటే
కొరడాదెబ్బలు - కమ్చివాతలు - కాలితన్నులండి
జరిమానాలను - వేసియువారిని - జై శృకంపునండి

వ॥ అలా అనేక రకాలుగా ప్రజల్ని పీడించుతున్నారు.
ఈ పద్ధతి వొక్క ఝాన్సీలోనేగాక, తెల్ల వాడు చేరిన
చోటనల్లావుంది. అందువల్ల యీ ఘరంగీలను - (తెల్ల వారిని)
పారద్రోలి దేశవిముక్తిని సాధించటంకోసం నానాసాహెబూ,
తాంతియాతోపే పైన్యంలోనూ, అక్కడక్కడా ప్రచారం
చేస్తున్నారు. యెలాగంటే,

వినుడి వినుడి వో - అన్నలారా	తం
భారతీయుతా - వీరులారా	,,
కిలకిలలాడుచు - కాంతులీచు మన	,,
పచ్చనియింట్లో - పడియు ఫరంగీల్	,,
దొరికినవన్నియు - కొల్లలుగానూ - దోచుచునున్నారూ	,,
తల్లికి పిల్లకి - తగవులుబెట్టి	,,
అన్నదమ్ములలో - నై రాల్ బెంచీ	,,
మచ్చుజల్లి మటు - మాయలజేస్తీ	,,
బంగరుభారత - భూమిని చల్లగ - మింగివేసినారూ	,,

వ|| కాబట్టి,

పాట

(ఓ కూలిరైతు అన్నలారా...మాదిరి)

ఓ భారతీయా యోధులారా

పరుగుపరుగున బయలుదేరండోయ్ ||ఓ||

దట్టిగట్టి క తిబట్టి

హంతకులూ గొంతుబట్టి

కరకరా కోయరారండోయ్ ||ఓ||

పన్నులాబాగ పెంచినారు

తన్నులాపైన తన్నుతాచు

అట్టి హక్కు యెవ్వరిచ్చారు? ||ఓ||

పేరుగన్న భూమిరన్న

భారతాంబా ముక్తికన్న

ప్రాణత్యాగము చేయరారన్నా ||ఓ||

న|| అని వారు ప్రచారంచేస్తున్నారు. దానికోసంగా
పైన్యంలో పందికొవ్వ తూటాలు మహమ్మదీయులకీ, ఆవు
కొవ్వ తూటాలు హిందువులకీ యిస్తున్నారనే విషయం
బైలుదేరింది. దాంతో పైన్యంలో ఎలావుంది ?

హిందువు లేమంటున్నరూ ||పై||

హరోహరి హరియన్నరూ ,,

ఓరి తెల్ల పురుగన్నరూ ,,

బొర యెంత మదమన్నరూ ,,

ఖడ్గమునే పైకె తిగి ,,

కాచుదెబ్బా యన్నరూ ||భ||

ముస్లిము తెలావున్నరూ ||పై||

మిటమిట మండుచునున్నరూ ,,

మీసము గిర్రున దువ్విగి ,,

మారోమారో యన్నరూ ,,

అల్లాహా అక్బర్ యన్నరూ ,,

ముస్లిములే తిరగబడతారూ ||భ||

ఆవిధంబుగా నందరూ ||పై||

హిందూముస్లిం లిద్దరూ ,,

భాయీ భాయీ యన్నరూ ,,

భేష్ భేష్ బాగన్నరూ ,,

చస్తే స్వర్గంబన్నరూ ,,

బ్రతికితె స్వరాజ్యమన్నరూ ,,

ఫరంగీలపై బడతారూ ||భ||

వ|| ఆ ప్రభావం యూన్సికోటలోని పై న్యంపైనగూడా
పడింది. భారతీయపైనికులు తిరుగుబాటుచేసి తెల్ల సేనల్ని
వూచకోత గోస్తూవుంటే వారంతావచ్చి లక్ష్మీబాయితో మొర
బెట్టుకుంటున్నారు. యెలాగంటే,

శరణు శరణుహా - లక్ష్మీబాయి - శరణంబంటారు
పరాయివారము - కాము సీకు మేం - బిడ్డలమంటారు
చెడ్డకాలమే - వచ్చినాదిగా - చాలగాను మాకు
బిడ్డలమ్మా - యూన్సిరాణీ - దొడ్డతల్లి సీకు
తెలియకతప్పును - చేసినారు మా - తెల్ల గుంపుమీరి
తెలీక చేసిన - తప్పుసీవే - తల్లి క్షమించాలి

వ|| అని కాళ్ళావేళ్ళాబడగా వారిని నమ్మి లక్ష్మీబాయి
అందర్నీ తన మహాలులో దాచింది. భారతీయపైనికులు వచ్చి
లక్ష్మీబాయి ముఖంచూసి తలవంచుకొని వెళ్ళిపోయారు.

అయితే యిలా దాగిన యీ తెల్లవారు వూరు
కొన్నారా? వెంటనే పెద్దసేనల్తో వచ్చి యీ కోటను
ఆక్రమించాల్సిందిగా మాలాము దొర ఢిల్లీకి జాబులు
రాసాడు. ఆ జాబు యెలాగో లక్ష్మీబాయిచేతికి జిక్కింది. ఇక
అది చూసినాక యెలావుంది?

నవనవలాడే - లక్ష్మీమోము యిక - నొచ్చుకొన్నదండి
జీవజీవలాడుచు - నరములనెత్తురు - చిమ్మిపారెనండి
కటకటన్ బడుచు - యిచ్చిన యలుసుకి - మిటమిటకోపముతో
పటపటపటపట - పండ్లనూరె బల్ - పటుతరరోషముతో
అగ్గిపలెను భగ్ - భగ్గునమండుచు - ఆవేశముతోడ
బుగ్గిబుగ్గిగా - జేసివేతు నీ - పాడుజాతిననెను

వ॥ అంత,

తొ మా ర :

రణమో రణమో - రణమో యంటూ

రాగవరసతోటె

ఘణీం ఘణంఘణ - ఘణఘణమంటూ

నగారా మయనెధాటి

ఫరంగిమూకల - బలియంటూ రణ

భేరిమోగింది

గురాలదండే - స్వరీయంటూ

బిరానసకిలించె

బిలబిలమంటూ - స్త్రీ పురుషులూ

బయలుదేరినారు

బలీబలీయని - ఈటెలు కత్తులు

బాసులుబట్టారు

వీరిలక్ష్మీకే - జై యస పలికిరి

వారలంతయపుడు

వైరిజీల్చిచెం - డాడవచ్చిరా

పౌరులంతయపుడు

వ॥ ఆ విధంగా కోటంతా కోలాహలంగావుంది. కోట లోని తెల్ల వారిని భారతీయ సైనికులు చంపబోతుంటే, శరణన్న వారిని అలాచేయరాదనిచెప్పి, వారిని మామూలుగా బంది ఖానాలో వుంచింది. ఈ లోగా బయటనుంచి తెల్ల సేనలు హ్యూరోజు అనే వాడి నాయకత్వాన వచ్చిపడినాయి. అప్పుడా కమాండరు లక్ష్మీబాయికి యేమని కబురంపుతున్నాడు?

వలపులరాణీ - అలికులవేణీ - వినుము ప్రధానమ్ము
యేలవచ్చినా - యుద్ధము మనకూ - యేమిఫలము నమ్ము

వ॥ అసలు మేము మీదేశం ఎందుకొచ్చామో తెలుసా?

భారతీయులకు - పరిపాలన - బాగుగ నేర్పుటకు
భారమునెత్తిన - వేసుకువత్తిమి - బోటునుదిగి యిటకు !

వ॥ కాబట్టి,

అలుకవహించక - రాజ్యమునుండియు - తొలగుము వేగమ్మె
చాలగజెప్పితి - పెద్దవాణ్ణి నీ - మేలుమరుపురాకె

వ॥ అదివిని లక్ష్మీబాయి యేమని తిరుగుజవాలు యిస్తున్నది ?

తొ హ ర :

వోరి ఫరంగీ - వాళ్ళుదెలీకను
వదరుచుండినావ ?

పోరి యుద్ధమున - జయించలేకను
బేరమాడుతావ ?

అబలననుచు న - న్నెంచితివేమో
అధముండానీవు ?

నీబలమ్ముతో - భారతస్త్రీనా
నన్ను గెల్వలేవు

వీర మరాఠా - వారికోడలను
వినరపరమపాపి

భీరువగానుర - పారిపోవ నీ
కోరివెన్నుజూపి

వ॥ తర్వాత యేం జరుగుతున్నదంటే, అర్థశాస్త్ర వేళ
అందరూ నిద్రపోయేసమయాన, ఫరంగిసైన్యాలు ఝాన్సికోట
మీదకి ఫిరంగులు బారుచేశారు. అప్పుడు కోటలో యెలా
వుంది?

తొ వా ర :

ఇట్టివేళలో - కోటలోపలా

యెట్లునాడుండెన్ ?

మిట్టిబడెడు యీ - మృగాల జూన్సీ

రెట్టించిన కినుకన్

పడకలమీదనె - పురుషులు జుట్టిరి

నడుము బెల్లులంతన్

పొడుపొడుమని వడి - యేడి శత్రువని

పండ్లు గొరికినారు

వ॥ ఇక స్త్రీ లెలావున్నారు ?

భటాచోరులను - పరాయిమూకల

యిటానుండిశ్రోల

తటాలునంతన్ - దట్టీల్ గట్టిరి

తాముస్త్రీలుచాల

కఠారిబాకుల్ - పఠాకత్తులను

చఠాల్చేబట్టి

హుటాహుటిని తమ - గురాలనెక్కిరి

హోంహారులుగొట్టి

ఘోంకారముల - నేయుచు యేనుగ

గుంపే కదలింది

భాంకారముల - జేయుచు జయమని

ధంకా బలికింది

వ॥ యింకా యెవరెవరు బయలుదేరుతున్నారు? .

ఘరంగిప్రేల్చుగ - ప్రవీణుండుగా ||తం||

ఘరంగిమూకల - ప్రక్కలొబల్లెం ,,

గులాం అనబడే - పులివున్నాడూ ,,

గులామంటే - అదరిఘరంగీల్ - సలాములంటారూ ,,

వ॥ మరి లక్ష్మీబాయి యెలా తయారవుతోంది ?

యెర్ర పట్టుముఖ్మలుతో ||సై||

చేసినటోపీ యొక్కటీ ,,

శిరంబునా ధరియించెరా ,,

మెడలో ముత్యాల హారమూ ,,

మిలమిల మెరుస్తున్నాదీ ||భ||

అంగరఖానే వేసెరా ||సై||

వెల్లపైజమూ తొడిగెరా ,,

వెల్లగుర్రమే యెక్కెరా ,,

నడుముకు పిస్తోలున్నదీ ,,

కుడిచేతను ఖడ్గమురా ,,

యెడమచేత బల్లెమురా ,,

వీరలక్ష్మీ వెడలిందండీ ||భ||

వ|| ఇక యుద్ధం యెలా ప్రారంభమైంది? అప్పటికి
తెల్ల వారింది; చాలా పొద్దెక్కింది. ఫిరంగివేటుకాడై నగులాం
శాసుఖాను,

బిరబిరనుకోట - గోడ నెక్కి యతి

పొరుషంబుమించి

ఫిరంగిబట్టియు - సవాలన్నాడ

ఫరంగీల గాంచి

అండపిండ.బ్ర - హ్మండ భాండలము

గుండపిండిగానె

గుండ వర్ష మది - కురియుచుండెనా

కుంపిణిగుంపులపె

యెండాకాలము - ఆ సమయంబున

యెట్టులున్నదండి

యెండదెబ్బలకు - గుండ ధాటికి

యికిలిస్తారండి

తాళలేక నీ - గుండ ధాటికి

తెల్ల ధారలువారు

వేళగాని యా - వేళ వస్తామని

గోలకె తినారు

వ|| అప్పుడేం జరుగుతున్నదంటే, దూలాజీ అనేటువంటి
వాకడు లక్ష్మీబాయి కొలువులోవున్నాడు. అతడు తెల్ల వాడి
లంచందిని కోట మర్కం యావత్తూ తెల్ల కమాండరుకి చెబు
తున్నాడు :

కోటమర్కమును - యెటుజెప్పె నా - కులద్రోహి యతడు
 నోటయన్నమును - తినిననీచుడూ - నమ్మఖిరామితడు
 సలాముసర్కార్ - సలాములివిగో - సలాముహుజూరు
 ఆలకించుడి - మీ సేనకునీ - అతిజాగ్రత మీరు
 పడమటిదిక్కున - కోటదుర్బలము - బాబుసీమధోరలు
 విడువగగుండ్లను - అక్కడవారూ - వోడుట నిశ్చయము
 తడవులేక నిక - దొంగలసేనలను - తగలించుడి యటకు
 విడిచితిరగటే - యీ యవకాశము వారె వత్తురిటకు

వ॥ అని ఆ ద్రోహి చెప్పగా, తెల్ల సేనలు పడమటి
 ద్వారం భేదించినాయి. అప్పుడెలా వున్నది ?

భళానంటిభాయ్ భళానీ - భాయిభళానీ దాదానీ

.....
 దొరబడివచ్చే ఫిరంగిమూకల - గురాలదండే చూసిందీ
 గొర్రెలమందలా తోడేళ్ళట్టుల - గురాలదండే పడ్డదీ

వ॥ అంత.

వెల్లగుర్రమే యెక్కెర లక్ష్మీ - తెల్లగుంపుపై దూకిందీ
 యెల్లెడ తానై కుంపిణిమూకల - యెత్తినరుకుచూ నున్నాదీ

వ॥ అప్పుడు ఆమె చెలికత్తెలయిన కాళీ, మందర
 అనువారు,

కాళీకోకల నడుముకి జుట్టి - కత్తిడాళ్ళు చేబట్టారూ
 పూసకోతనే తెల్లమూకలను వారిక కోస్తూవున్నారూ

వ॥ యిక లక్ష్మీబాయి తండ్రి మోరోపంతు,

ముసలివాడు మన మోగోపంతూ -

ముందుకు దుముకుచునున్నాడూ

కసరికసరి తన కత్తితో శత్రుల - కోసివారవేస్తున్నాడూ
నోరుమెదిపితే గొంతుమీద కా-లేసి త్రొక్కుచునున్నాడూ
పురవడి పరవడి చేస్తూ నాతడు - గిరగిరదిగుచు నున్నాడూ
ఫగంగి మృగముల కుంపిణీకూరుల - భారతాంబ బలిగోరిందీ
హరహర అల్లా దీన్ దీనంటూ - భారతాంబ బలిగోరిందీ
వీరవిహారం చేస్తున్నాడీ - వీరలక్ష్మీ కెదురెవరండీ
ఘోరరణంబున మధ్యకుదూకీ - కరకర గొంతులు గోస్తుందీ

ప|| అయినా కోట లొంగిపోయేట్లుంది. అందువల
లక్ష్మీబాయికి యే మార్గమూలేక, దూరాన వొక కోటలో
వున్న తాంతియాతోపేకి కబురంపుతూంది.

అన్నా వీనరా - అన్నానీవూ - అన్నా తాంతియ
కన్న రూనిసీ - కోట యాపదలో - నున్నా దన్నయ్య
తిన్నయింటి వా - సాల లెక్క బెడు - తున్న ద్రోహియెనడొ
అన్నామన యీ - రహస్యంబులను - అన్ని జెప్పినాడు
అన్నపానములు - వచ్చుమార్గముల - నన్నియుగూడాను
పన్నియు వ్యూహాల్ - పట్టి మూసిరా - ఫరంగీలు యిప్పుడు
తెన్నులేదు యే త్రోవలేదు నా - విన్నపమాలించి
చిన్ననాటి - నీ చెల్లెల లక్ష్మిని - చాలగమన్నించి
అన్ని సేనలతో - నాకు సాయముగ - అన్నారావయ్య
కన్నరూనిసీ - కోటయాపదలో - నున్నాదన్నయ్య

ప|| అప్పుడు తాంతియా యెలా వున్నాడు ?

కరకరజాబుల చదివెరా	॥ సై ॥
కనుగుడ్డెరనజేసెరా	”
గిరుల మీసందువ్వెరా	”
చరునఖడ్గందూసెరా	”
కుంపిణిగుంపులకిప్పుడే	”
కాలం తీరినదంటాడూ	॥ భ ॥
ముందూ గుర్రాల్ దండురా	॥ సై ॥
మధ్యన కాలాబ్బలమ్మరా	”
వెనుకను యేచుగగుంపుతో	”
వీరమరాతా తాంతియా	”
వైరిబలగములపైననూ	”
వెనుకతట్కా వచ్చు చున్నాడూ	॥ భ ॥

ప॥ అలా వచ్చేవాటిని దగ్గరకి రాకముందే హ్యారోజా తన రిజర్వ్ బలగంతో యెదుర్కొని, వెనక్కితరిమేశాడు. లాభం లేక తాంతియా తిరిగిపోయాడు.

ఇక అక్షీబాయి యెలాప్రది? చాలామంది తన సైనికులు చనిపోయారు. చనిపోతున్నారు. రక్తపుతేరులు పారుతున్నాయి. అప్పుడేమనుకుంటున్నది నిరుత్సాహంతో,

నెత్తురుతేరులు - ప్రవహించినదీ - నానల్ల నేగాద ?
ముత్తెమువంటి - వారిచావునకు - మూలము నేగాద ?
యేమియుండె నే - జీవించినఫల - మేమీ యిల్లపైన ?
ఆమె యట్లనీ - అనుకొని కత్తిని - ఆత్మహత్యకైత

ప॥ అప్పుడు యిది మోరోపంతుచూసి, పరుగునవచ్చి ఆమె చేతిలోని కత్తిపట్టుకొని, యేమంటున్నాడు ?

తగదీకార్యము - తగడమ్మాయీ

||తం||

మగటిమి మానాభి - మానాల్ లేవా

,,

పదిమందికినీ - బోధనేయగల

,,

పడతివి నీవే - పిరికిదానివై

,,

ఆత్మహత్యనే - చేసికొందువా - ఆలోచించకనూ

,,

వ|| కాబట్టి,

పాట

(తెల్పవే నీ నాధూనీతో అల్పునీవిడువమని...మాదిరి)

కట్టుకట్టుము కాశీకోకను - చుట్టుము నడుముకు వోబిడ్డా

పట్టి కుంపిణి శిరములను

పరపరగోయుము నాబిడ్డా

||క||

వేల కూలీరైతులు శత్రువు

కాలికిందను వున్నారే

నేల మట్టిని దింటూవారూ

నీరసించీ యున్నారే

||క||

చస్తే స్వర్గం బ్రతికితె స్వేచ్ఛా

వస్తాయీ మనకోతల్లీ

పస్తులుండీ సాధించేదీ

అసికలేనే వోతల్లీ

||క||

వ|| అని తండ్రిప్రోత్సాహం యివ్వగా, ఆపని మాను
కొన్నది. అయితే యిక కోటనిలిచేట్టులేదు. అందువల్ల కాల్పీ
నగరంలోవున్న నానాసాహెబ్, తాంతియాతోపేలను కలిసి
కొనటమే మంచిది. అలా అనుకొని, వాకరహస్య ప్రదేశంపద్ద

కోటగోడనెక్కి, వీపుకి దామోదరావునికట్టుకొని, వెళ్ళబోయే
ముందు ఝాన్సీ కోటను వొక తల్లిమాదిరి భావించుకొని
విచారించుచున్నది.

(కామమ్మకథ వరుస)

తల్లిరో వోతల్లి నాతల్లి ఝాన్సీ	॥కన్నతల్లి॥
నవమాసములుమోసి నన్నుగన్నావూ	"
పొత్తిళ్ళలో నన్ను పెట్టిపెంచావూ	"
పెంచిపెద్దనుజేసి పెళ్ళిజేశావూ	"
అట్టితల్లికినేడు ఆపదలుగలిగే	"
అలరావణుడు సితజెరబట్టినట్లా	"
యీనాడు యింగ్లీషు అధములే నిన్నూ	"
చెరబట్టి హింసింప సిద్ధమయ్యారూ	"
ఇట్టివేళలూ నిన్నువదిలిపోవంగా	"
కాళ్ళాడవే మనసు కన్నీళ్ళుగార్చూ	"
నిన్నువిడిపించంగ నే బోవుచుంటీ	"
యీ కార్యమున నాకు అపజయమేనస్తే	"
రానున్నవీరులూ కానున్న శూరుల్	"
నిన్నువిడిపించంగ నా రుణముదీర్చి	"
ముందుతరములవారు ముందుకొస్తారూ	"
అంతమట్టుకు నువ్వు వోర్పుతోనుండూ	"
పోయివత్తును శైలవు పండుముతైదా	"

వ॥ అని, కోటగోడపక్కన కిందవున్న గుర్రంపైకిదూకి
కాల్పీకి బయలుదేరింది.

ధవళాశ్వంబును తాను యెక్కియుండి ||తంధానో||

కరవాలమ్మును కుడిచేతనుబట్టి ,,

కొండమిట్టలు కోనేరులుదాటి ,,

కారడవులనూ క్రూరమృగాల్ గడచి ,,

అలుపుసాలుపులను ఆవలతొలగించి ,,

ప్రయాణించురా భారతీయనారీ ,,

వ|| ఈ సంగతి, యిదివరకు రహస్యాలను చెప్పిన
దూలాజీ తెల్లవాడికి చెప్పగా,

మోసముచ్చెరా - మునిగెకొంపయని ||తం||

తెల్లవాడు తాన్ - తెలిసికొన్నదూ ,,

వెంటనెయప్పడు - హ్యారోజూధొర ,,

* పంపెను నైజాం-గుర్రాలదాడును - చంపగాను లక్ష్మీన్ ||తం||

అంతట బోకర్ - అనబడువాడూ ,,

రాగాల్ దీయుచు - లొట్టలువేయుచు ,,

వెంబడించె మన - వీరలక్ష్మీనే ,,

వొక్కస్త్రీని చం - పంగ సైనికులు - వేయిమందియండో ,,

వ|| యిక వారిలోవారు యెలా కోతలు కోస్తున్నారు?

పాట

వొరేయ్ చూడరా నా దెబ్బా ! వోరివాజమ్మా

మీసము దువ్వీ లక్ష్మీనిచూస్తే

మాడిచావాలీ

||వో||

యింకొకడు :

యేడిశాపులేరా పోరా | వోరి సాగన్నా

ఆఁ యని నే నన్నానంటే

ఆఖర్ లక్ష్మీబాయ్

॥యే॥

మరొకడు :

నాకంటే మొనగాల్లా | నోరుముయ్యిండ్లోయ్

బస్ అనినే నన్నానంటే

ఫైసల్ లక్ష్మీబాయ్

॥నా॥

వ॥ అని గప్పాలుకొడుతూ లక్ష్మీబాయి దగ్గరకొచ్చే సరికి, నేను పోనంటే నేను పోనని తగ్గగా, బోకర్ ఆమె పైకి వెళ్లాడు. అప్పుడు,

బోకర్ జూసీ పక్కున నవ్వింది

॥తంధానో

ఆఖర్ నేటితో నీ పని యన్నాదీ

”

గిర్రునగుర్రం వెనక్కు తిప్పింది

”

సర్రునదూసెను శూరకత్తి నేమీ

”

వర్రున బోకర్ పట్టి కోసినాదీ

”

సీమదేశమా సలాములని వాడూ

”

చప్పుడు చేయక చేరెను యింగ్లండ్మా

”

వ॥ అంత

పురికివచ్చినా - గుర్రాలదండే

॥తం॥

బ్రతికివుంటిమా - బటుసాకుతిని

”

బ్రతుకవచ్చునని - తిరిగిచూడకా - పరుగులుదీశారూ

”

వ॥ ఇంతలో ఆమె చెలికత్తెలైన మందర, కాశీలు
గూడా వచ్చి కలిశారు. అందరూగలిసి అర్ధరాత్రికి కాల్పికి
చేరుకొన్నారు. మర్నాడు తెల్ల సేనలు చుట్టుముట్టగా, గ్వాలి
యరుపోయి పట్టుకున్నారు. ఇంతలో,

కిటకిటమంటూ - కుంపిణిసేనలు - కోటగమ్మినాయి
ఫటఫటగుండ్లూ - కోటతలుపులను - భేదిస్తున్నాయి
గురాలదండులు - యేనుగగుంపులు - బారులుతీరాయి
బిరానకోటను - జయించగనూ - పరుగుల్ పెడతాయి

వ॥ కోటలోవున్న నానా, తాంతియాలు విజయ
గర్వంతో వున్నారు. అప్పుడు ఆమెకీ, వారికీ వాదం జరుగు
తున్నది:

పాట

(అక్కా సెల్లెళ్ళబిడ్డలమూ...మాదిరి)

లక్ష్మీ

యెందుకయ్యా కాలహరణం మీరు | తొందరపడుడిదెతరుణం

పెరవాడిసీనలు | పైబడివచ్చాయి

ప్రజల కూడగట్టి | పోరునల్పుడమూ

॥యెం॥

తాంతియా

చెప్పెద వినవమ్మచెల్లీ | నీవు | చక్కగ మాకల్పవల్లీ

ఆయుధంబులులేవు | యేమి ప్రజలకు యివ్వ

యే విధంబునవారు | యుద్ధమ్ముచేతురు

॥చె॥

లక్ష్మీ

వికృతయో ప్రజలకాయుధమూ | వారి నోడించుశత్రువేవిధమూ
ప్రజలు ముందుకురాందె || విజయం బదిలేదన్న
ప్రజలచేతులలోనె | విజయముందన్న ||వి||

తాంతియా

అవకాశమేదమ్మ చెల్లీ | ప్రజల | నందరిని సమకూర్చుకల్లీ
మొట్టమొదటే మనము - మేల్కొంచియుంటేను
యిట్టిగతి యే మనకు | పట్టేడిదిగాదేము ||అ||

వ|| నానాసాహెబు యుద్ధమంటే పైనికులే చెయ్యా
లనే ధోరణిలో వున్నాడు. వారెవరూ యుద్ధసన్నాహాలుచేసే
సిరియోలేరు. అందువల్ల తయారైన వారిని కూడగట్టుకొని
లక్ష్మీబాయేంచేస్తున్నది?

పాట

(సారథే మనతేరిదే...మాదిరి)

దుమికెనూ

సంగ్రామరంగంబందు లక్ష్మీయె ||దు||

పొందుగా తన కాశి, మందరపడుతులకు ప్రోత్సాహమిచ్చుయు
యెందునా గనరాని యావేశమ్మునందియు తొందరించుచు
యొకరినొకరిని ||దు||

వాటముగపరుగెత్తు గుర్రమ్ములను మూటిని పోటునెక్కియు
సాటిలేదని తమకు రణమున జయము భారతమాతకంచును ||దు||

మురల శిరముల తురిమితరిగిన శ్రీపురసుందరి కరణి లక్ష్మీయె
ఫరంగీలను పట్టినరుకగ భారతాంబకు చెరలబానగ ||దు||

వ॥ అప్పుడు వీరినిజూచి తెల్ల సేనలలా వున్నాయ్?

భాళానంటిభాయ్ భాళానీ - భాయిభళానీ దాదానీ
వచ్చెవచ్చెరా మరారిసింహం - వచ్చిపడ్డదంటున్నారూ
పుచ్చెలెగిరిపడి పోతావుంటే - పిచ్చి కేక లేస్తున్నారూ
దెబ్బవొక్కటికి సీమదేశమున - అబ్బలుదిగి వస్తున్నారూ
అబ్బోయంటా మెలికలుదిరిగి - దబ్బున యమపురికెళ్తారూ
వ్రేటుకు ముగ్గురు తెల్ల దొరలురా - బోటునెక్కిపోతున్నారూ
పోటుకు నల్లరు సీమదొరలురా - భూమిమీద నిద్రిస్తారూ
యెప్పుడొతిన్నా పప్పురొట్టెలే - కుప్పలుబడుతూవున్నాయీ
చక్కగతాగిన సారాబ్రాందీల్ - అక్కడ కడవలు గక్కారూ
మూలులుబెట్టెవాళ్ళుర రాజా - మూలనినక్కే వాళ్ళూరా
కాళ్ళుబోయినా వాళ్ళుర రాజా - కళ్ళుబోయినా వాళ్ళూరా
చీకట్లోనా కన్నులుగానక - చిందులువేస్తూ వున్నారూ
నరికినశిరాయి తెగినమొండెములు - నారాయణయంటున్నాయీ
పెరిగినశవాల కుప్పలతోటీ - మురుగుడెత్తి పోతున్నాదీ

వ॥ లక్ష్మీబాయి తానొక్కతే శత్రువుల మధ్యకిపోయి
పోరుతున్నది. అప్పుడు యిదివరకి ద్రోహంచేసిన దూలాజీ
యేంచేస్తున్నాడు?

చాటుగవచ్చియు కత్తితోడనే - శిరమున మోదగను
ధాటిగనెత్తురు - చిమ్ముచు భూమిని - తడుపసాగెనపుడు
కుడినేత్రమ్మే - వూడిపోయి యును - పడెననేలమీద
అడుగుముందునకు - వేయబోవగా - ఆధారమేలేదు

వ॥ అలావున్నప్పటికీ లక్ష్మీబాయి యేంచేస్తున్నది?

చిమ్ముచు కారేరక్తమూ	సై
చూడక మరాగిసింహమూ	”
బలిఖడ్గమ్మును అంతటా	”
వటెను యెడమచేతితో	”
నోటితో కల్లెం బటెనూ	”
గుర్రముమెడపై నప్పుడూ	”
మూడుచరుపులే చరిచెరా	”
మృగములు ఫరంగీలపై	”
వొక్కదూకు దూకించిందీ	భ
హఠోంహరిహరి యన్నదీ	సై
అల్లాదీన్ దీన్ అన్నదీ	”
యిరువురు యింగ్లీష్ వాళ్ళనీ	”
వారితో దూలాజి డ్రోహినీ	”
వొక్క-వేటుకే నరికిందీ	భ

వ|| కాని,

చాలారక్తము - చిమ్మికొరియును - శక్తితోలగుచుండె
నిలువలేదుగా - గుర్రముపై నా - నిమురమేని యామె
గుర్రమునుండి - జారిపోవుచూ - కోరచూపుచూస్తు
వరాలతల్లి - లక్ష్మీబాయి - వారిగెనేలకపుడు

వ|| ఆమె చనిపోయేప్పుడు తనశవాన్ని శత్రులకి చిక్క
నీయొద్దని చెప్పినందువల్ల, పక్కనున్న భారత సైనికులు అతి
కష్టంతో ఆమెని తాంఠియా తోపేవద్దకి చేర్చారు. అంత
తాంఠియా విలపించుతున్నాడు :

చెల్లెలా వోచెల్లి నా ముద్దుచెల్లీ	లక్ష్మీబాయి
నీ యన్న నే నేను తాంతియానూ	,,
నిన్ను చూడంగాను నే వచ్చినానే	,,
మాటాడవే చెల్లి ముద్దులియ్యమ్మా	,,
చెల్లివెతివి నీకు సిగ్గేలతల్లీ	,,
వొకమారు కన్నెత్తి యిటు చూడవమ్మా	,,
యిరువదేళ్ళకె నీకు వయసుమీరిందా	,,
నూరేళ్ళ ఆయుస్సు నిండిపోయిందా	,,
వసివయసులో నీవు అసువులొదిలావా	,,
అన్నాయనీ నన్ను యెవ్వరంటారే	,,
చెప్పినా మాటల్ని పెడచెవినిబెట్టి	,,
చిన్నదానివియంటు చూచాము నిన్నూ	,,
సింహమనుచూ నిన్ను చూడలేదమ్మా	,,
మాయందరిలో నీవు మణిపూసవమ్మా	,,
భారతీయులలోన బంగారుతల్లీ	,,
నువ్వెందులకు నేడు నేలకొరిగావో	,,
అందుకై యందరూ ముందుకొస్తారే	,,
ముందు ముందూ ముందు మనదేను దేశం	,,
మన్నించు నాచెల్లి మమ్మునందాకా	,,
నేబోదు శెలవమ్మ నాముద్దుచెల్లీ	,,

వ|| తర్వాత లక్ష్మీబాయికి దహనసంస్కారాలు చేశారు.

యెందులకు ఆ దేశభక్తుల్
 ధారవోశారు తమశక్తుల్
 మనమంత సుఖపడంగాను

ఘనముగా జీవింపగాను
అందులకు మనవారు అనువులర్పించారు అందరర్థము చేసికొండి

భగవత్ సింగునే చూడు
జగతికి మణివంటివాడు
తిలక్ సంగతి తెలుసుగాద
తెల్లాడు అదురుకోలేద
అల్లూరి రామరాజేవరు
ఆతడెందుకు చేసెపోరు

వారు వీరననేల వేడిరక్తము తాము వారగా బోసియున్నారూ

తెల్లవాడిది జూసినాడు
తనకొంప మునిగెనన్నాడు
తాను యెత్తును వేసినాడు
తెలివిగా తప్పుకొన్నాడు

కాంగ్రెసుపేరుతోవున్న కోటిశ్వర్ల కధికారమిస్తినన్నాడూ

వీరేమి చేస్తున్నరండి
వాటముగ దోస్తున్నరండి
ధనికులను కాపాడువారు
బీదలను బాధించుతారు
ఆకలని నోరెత్తరాదు
అన్నమోయని యడుగరాదు
మెదిలితే అహింసయండి
మృగములే మరిమంచివండి

కాంగ్రెసుపేరుతో కొంగజపములుజేసి ప్రజలనూ

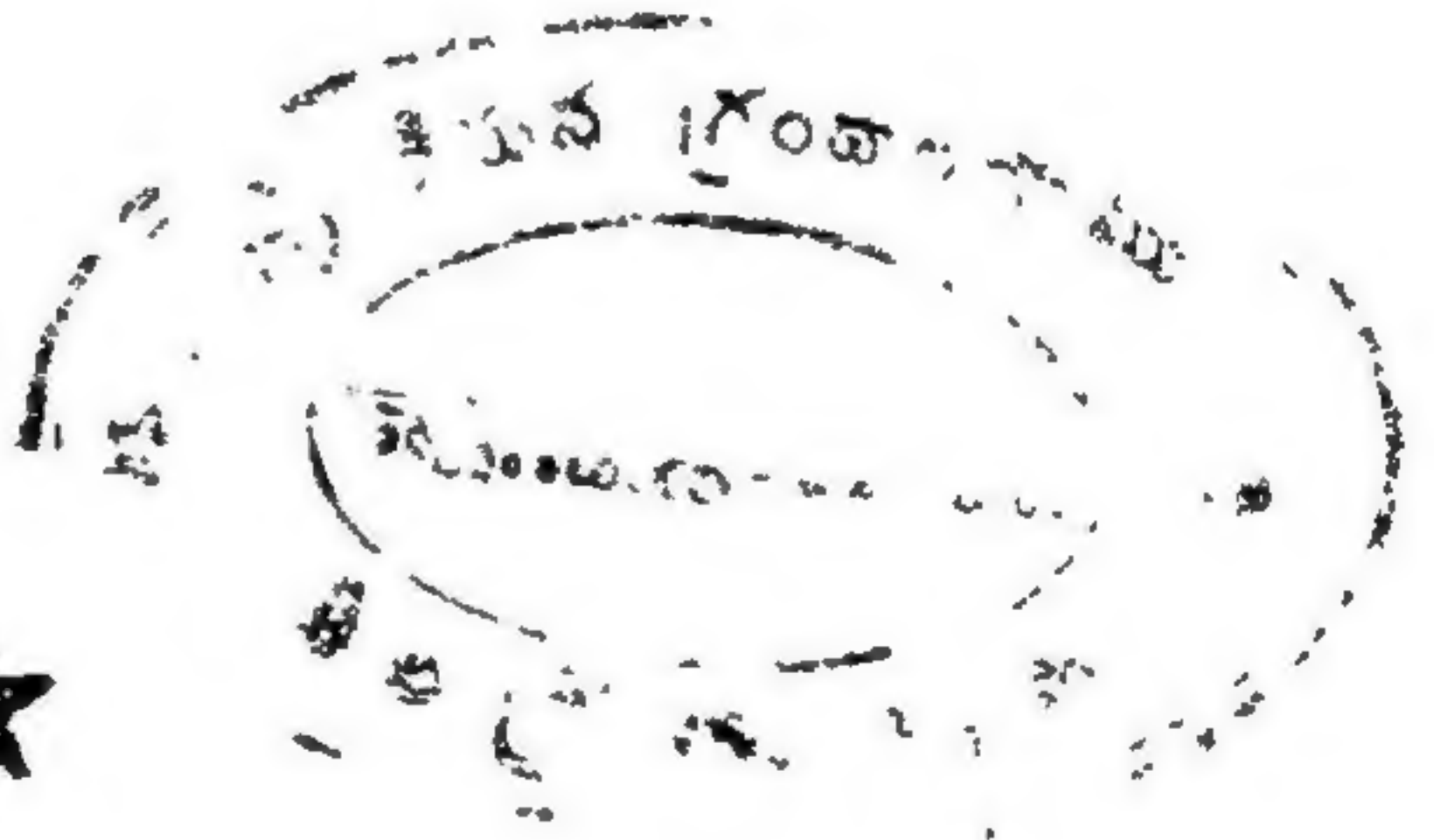
కొల్లగొడతారు

మోసాన్ని గుర్రెరుగరండి
వేషాల్ని కనిపెట్టగండి
నలుగురూ యేకమవ్వండి
నిలబడి హక్కులడగండి

ప్రజలు తల్పాకొంటే భస్మంబుబాధలే విజయమ్ము
ప్రజలదేనండి

ప్రజలశక్తికి యెదురులేదు .
నిజమేదియును సాటిరాదు
అందరితో చేజేయికల్పు
హక్కులకు నీపోరుసల్పు
ఐక్యతాశక్తి నే తెల్పు
ఆంధ్ర కీర్తిని బాగనిల్పు

భయమేల గియమేల బానీస సంకెళ్ళ బ్రద్దలేచేయంగరారా

36

మహానగర పంచాయితీ వుత్తరాల పరిశీలనావర్తిక

వుత్తరం సంఖ్య	TPLA122B178
వుత్తరం పేరు	రూపొండ్రి లక్ష్మీబాయి
తారీఖు	29/10/24
ముందు లెక్క	NO
వెనుక లెక్క	NO
మొత్తం పేజీలు	39
పెద్ద సైజు పేజీలు	NO
ఖాళీ పేజీలు	no
లేని పేజీలు	i to iv
తయారు చేసినది	Munisha
పేజీలు విడదీసినది	Munisha
స్కాన్ చేసినది	Pragathi
పరీక్ష చేసినది	Pragathi
పేజీలు సరిచూసినది	
లైండింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
పరిశీలి	6/10/24